

มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

THAI INDUSTRIAL STANDARD

มอก. 799 – 2548

เจลาติน

GELATIN

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

กระทรวงอุตสาหกรรม

ICS 67.220.20

ISBN 974-9814-72-x

มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
เจลาติน

มอก. 799 – 2548

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
กระทรวงอุตสาหกรรม ถนนพระรามที่ 6 กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ 0 2202 3300

ประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับประกาศและงานทั่วไปเล่ม 122 ตอนที่ 58ง
วันที่ 21 กรกฎาคม พุทธศักราช 2548

คณะกรรมการวิชาการคณะที่ 487

มาตรฐานเจลาติน

ประธานกรรมการ

นางชิตชม อีรางะ

สถาบันคั้นคว่ำและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร

กรรมการ

นางสาวสุจิตรา วิมลจิตต์

กรมวิทยาศาสตร์บริการ

นายเกรียงไกร นาคะเกศ

นางวันทนีย์ ขำเลิศ

กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์

นางจตุติมา ลิขิตรัตน์พร

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

นางประภาวดี กัลยาณสันต์

องค์การเภสัชกรรม

นางสุรรัตน์ ประจักษ์ธรรม

สมาคมไทยอุตสาหกรรมผลิตยาแผนปัจจุบัน

-

บริษัท เจลาตินไทย จำกัด

กรรมการและเลขานุการ

นางสาวศุลีพร ศรีพัฒนะพิพัฒน์

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เจลาติน นี้ ได้ประกาศใช้ครั้งแรกเป็นมาตรฐานเลขที่ มอก.799-2531 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 105 ตอนที่ 174 วันที่ 27 ตุลาคม พุทธศักราช 2531 ต่อมาพิจารณาเห็นสมควรแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับภาวะปัจจุบันและสอดคล้องกับเอกสารอ้างอิงที่แก้ไขปรับปรุงใหม่ จึงได้แก้ไขปรับปรุงโดยยกเลิกมาตรฐานเดิมและกำหนดมาตรฐานนี้ขึ้นใหม่

มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมนี้ กำหนดขึ้นโดยใช้เอกสารต่อไปนี้เป็นแนวทาง

British Pharmacopoeia 2002

United State Pharmacopeia, 27 edition, 2004

Food Chemical Codex Fourth Edition, 1996

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 84 (2527) เรื่อง วัตถุเจือปนอาหาร หัวข้อเจลาตินที่รับประทานได้

คณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมได้พิจารณามาตรฐานนี้แล้ว เห็นสมควรเสนอรัฐมนตรีประกาศตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511

ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม

ฉบับที่ 3328 (พ.ศ. 2548)

ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

พ.ศ. 2511

เรื่อง ยกเลิกและกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

เจลาติน

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เจลาติน มาตรฐานเลขที่ มอก.799-2531 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมออกประกาศยกเลิกประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 1392 (พ.ศ. 2531) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 เรื่อง กำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เจลาติน ลงวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2531 และออกประกาศกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เจลาติน มาตรฐานเลขที่ มอก. 799-2548 ขึ้นใหม่ ดังมีรายการละเอียดต่อท้ายประกาศนี้
ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2548

วัฒนา เมืองสุข

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

เจลาติน

1. ขอบข่าย

- 1.1 มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมนี้ครอบคลุมเจลาตินที่ใช้ในอุตสาหกรรมยาและอุตสาหกรรมอาหาร

2. บทนิยาม

ความหมายของคำที่ใช้ในมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมนี้ มีดังต่อไปนี้

- 2.1 เจลาติน หมายถึง โปรตีนที่ได้จากการไฮโดรไลซิสคอลลาเจนในส่วนต่าง ๆ ของสัตว์ เช่น หนัง เอ็น กระดูก ด้วยกรด (Type A) หรือด่าง (Type B)

3. ประเภท

- 3.1 เจลาตินแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ
- 3.1.1 ประเภทอุตสาหกรรมยา
- 3.1.2 ประเภทอุตสาหกรรมอาหาร

4. คุณลักษณะที่ต้องการ

- 4.1 ลักษณะทั่วไป
- ต้องมีลักษณะเป็นแผ่น ชื้น เกล็ดหรือผง มีสีเหลืองอ่อนหรือสีเหลืองอำพัน ละลายได้ในน้ำร้อน ไม่ละลายในน้ำเย็นแต่จะอ่อนนุ่ม พองตัว และอุ้มน้ำได้ 5 ถึง 10 เท่าของน้ำหนักเดิม ละลายได้ในกรดแอสซิติค ไม่ละลายในอีเทอร์ คลอโรฟอร์ม และเอทานอลร้อยละ 96 โดยปริมาตร
- การทดสอบให้ทำโดยการตรวจพินิจและชั่ง
- 4.2 กลิ่น
- ต้องมีกลิ่นตามธรรมชาติของผลิตภัณฑ์ ไม่มีกลิ่นแปลกปลอม
- การทดสอบให้ทำโดยการตรวจพินิจ
- 4.3 ลักษณะขี้บ่ง
- เมื่อทดสอบตามข้อ 8.2.2.1 แล้วต้องเกิดตะกอนสีเหลือง และเมื่อทดสอบตามข้อ 8.2.2.2 แล้วสารละลายต้องขุ่น

4.4 คุณลักษณะทางเคมีและทางจุลชีววิทยา

4.4.1 ประเภทอุตสาหกรรมยา ต้องเป็นไปตามที่กำหนดในตารางที่ 1

4.4.2 ประเภทอุตสาหกรรมอาหาร ต้องเป็นไปตามที่กำหนดในตารางที่ 2

ตารางที่ 1 คุณลักษณะทางเคมีและทางจุลชีววิทยาสำหรับประเภทอุตสาหกรรมยา
(ข้อ 4.4.1)

รายการที่	คุณลักษณะ	เกณฑ์ที่กำหนด	วิธีทดสอบ
1	สารหนู มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม ไม่เกิน	1	ข้อ 8.3
2	โลหะหนัก (เทียบเป็นตะกั่ว) มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม ไม่เกิน	50	ข้อ 8.3
3	ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม ไม่เกิน	40	ข้อ 8.3
4	น้ำหนักที่สูญเสียเนื่องจากการอบ ร้อยละไม่เกิน	15	ข้อ 8.4
5	เถ้า ร้อยละ ไม่เกิน	2.0	ข้อ 8.5
6	ความแข็งของเจล (gel strength) บลุ่ม (bloom)	ให้เป็นไปตามข้อตกลง ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง ± 10	AOAC (2000) ข้อ 948.21
7	ความเป็นกรด-ด่าง	3.8 ถึง 7.6	BP 2002
8	คุณลักษณะทางจุลชีววิทยา		
	- จำนวนจุลินทรีย์ทั้งหมด โคโลนีต่อกรัม ไม่เกิน	10^3	BP 2002
	- เอสเชอริเชีย โคไล ในตัวอย่าง 1 กรัม	ต้องไม่พบ	BP 2002
	- ซาลโมเนลลา ในตัวอย่าง 10 กรัม	ต้องไม่พบ	BP 2002

ตารางที่ 2 คุณลักษณะทางเคมีและทางจุลชีววิทยาสำหรับประเภทอุตสาหกรรมอาหาร
(ข้อ 4.4.2)

รายการที่	คุณลักษณะ	เกณฑ์ที่กำหนด	วิธีทดสอบ
1	สารหนู มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม ไม่เกิน	1	ข้อ 8.3
2	ตะกั่ว มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม ไม่เกิน	5	ข้อ 8.3
3	โลหะหนัก (เทียบเป็นตะกั่ว) มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม ไม่เกิน	50	ข้อ 8.3
4	ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม ไม่เกิน	40	ข้อ 8.3
5	น้ำหนักที่สูญเสียเนื่องจากการอบ ร้อยละไม่เกิน	18	ข้อ 8.4
6	เถ้า ร้อยละ ไม่เกิน	2.0	ข้อ 8.5
7	ความแข็งของเจล (gel strength) บลูม (bloom)	ให้เป็นไปตามข้อตกลง ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง ± 10	AOAC (2000) ข้อ 948.21
8	คุณลักษณะทางจุลชีววิทยา		
	- จำนวนจุลินทรีย์ทั้งหมด โคโลนีต่อกรัม ไม่เกิน	10 ⁴	AOAC (2000) ข้อ 966.23
	- เชื้อรา โคโลนีต่อกรัม ไม่เกิน	10	AOAC (2000) ข้อ 940.37
	- โคลิฟอร์ม ต่อกรัม เอ็มพีเอ็น น้อยกว่า	3	AOAC (2000) ข้อ 966.24
	- ซาลโมเนลลา ในตัวอย่าง 25 กรัม	ต้องไม่พบ	AOAC (2000) ข้อ 967.25 ถึงข้อ 967.28
	- คลอสตริเดียม เพอร์ฟริงเจนส์ ต่อกรัม	ต้องไม่พบ	AOAC (2000) ข้อ 976.30

5. การบรรจุ

- 5.1 ให้บรรจุเจลาตินในภาชนะที่สะอาด แห้ง และปิดได้สนิท
- 5.2 หากมิได้ตกลงกันเป็นอย่างอื่น ให้น้ำหนักสุทธิของเจลาตินเป็น 1 กิโลกรัม และ 20 กิโลกรัม และต้องไม่น้อยกว่าที่ระบุไว้ที่ฉลาก
- การทดสอบให้ปฏิบัติตามข้อ 8.6

6. เครื่องหมายและฉลาก

- 6.1 ที่ภาชนะบรรจุเจลาตินทุกหน่วย อย่างน้อยต้องมี เลข อักษร หรือเครื่องหมายแจ้งรายละเอียดต่อไปนี้ให้เห็นได้ง่าย ชัดเจน
- (1) ชื่อผลิตภัณฑ์ตามชื่อมาตรฐานนี้
  - (2) ประเภท
  - (3) น้ำหนักสุทธิ เป็นกรัมหรือกิโลกรัม
  - (4) เดือน ปีที่ทำ และรหัสรุ่นที่ทำ
  - (5) คำแนะนำในการใช้งาน (ถ้ามี) และให้ระบุกระบวนการผลิตและวัตถุดิบที่นำมาผลิต เช่น หนังหมู หนังวัว

- (6) ชื่อผู้ทำหรือโรงงานที่ทำ พร้อมสถานที่ตั้ง หรือเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียน
  - (7) ประเทศที่ทำ
- ในกรณีที่ใช้ภาษาต่างประเทศ ต้องมีความหมายตรงกับภาษาไทยที่กำหนดไว้ข้างต้น

7. การชักตัวอย่างและเกณฑ์ตัดสิน

- 7.1 การชักตัวอย่างและเกณฑ์ตัดสิน ให้เป็นไปตามภาคผนวก ก.

8. การทดสอบ

- 8.1 ให้ใช้วิธีทดสอบที่กำหนดในมาตรฐานนี้ หรือวิธีอื่นใดที่ให้ผลเทียบเท่า แต่ในกรณีที่มีข้อโต้แย้งให้ใช้วิธีที่กำหนดในมาตรฐานนี้
- 8.2 การทดสอบลักษณะซึบ่ง
  - 8.2.1 สารละลายและวิธีเตรียม
    - 8.2.1.1 สารละลายโพแทสเซียมไดโครเมต 0.2 โมลต่อลูกบาศก์เดซิเมตร
    - 8.2.1.2 สารละลายกรดไฮโดรคลอริก 3 โมลต่อลูกบาศก์เดซิเมตร
    - 8.2.1.3 สารละลายกรดแทนนิก
ละลายกรดแทนนิก 1 กรัม ในเอทานอล 1 ลูกบาศก์เซนติเมตร แล้วเติมน้ำกลั่นจนปริมาตรเป็น 10 ลูกบาศก์เซนติเมตร สารละลายนี้ให้เตรียมใหม่ทุกครั้งที่ใช้
  - 8.2.2 วิธีทดสอบ
    - 8.2.2.1 ละลายเจลาติน 1 กรัม ในน้ำร้อน 100 ลูกบาศก์เซนติเมตร เติมสารผสมระหว่างสารละลายโพแทสเซียมไดโครเมต 0.2 โมลต่อลูกบาศก์เดซิเมตร กับสารละลายกรดไฮโดรคลอริก 3 โมลต่อลูกบาศก์เดซิเมตร ในอัตราส่วน 4 : 1 จำนวน 20 ลูกบาศก์เซนติเมตร แล้วตรวจพินิจ
    - 8.2.2.2 เตรียมสารละลายเจลาติน 0.2 มิลลิกรัมต่อลูกบาศก์เซนติเมตร โดยใช้ น้ำร้อน เติมสารละลายกรดแทนนิก แล้วตรวจพินิจ
- 8.3 การทดสอบสารหนู ตะกั่ว โลหะหนัก และซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ให้เป็นไปตาม Food Chemical Codex Fourth edition
- 8.4 การทดสอบน้ำหนักที่สูญเสียเนื่องจากการอบ
  - 8.4.1 เครื่องมือ
    - 8.4.1.1 ตู้อบไฟฟ้าที่ควบคุมอุณหภูมิได้ที่ 100 องศาเซลเซียส ถึง 105 องศาเซลเซียส
    - 8.4.1.2 จานอะลูมิเนียม ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 70 มิลลิเมตร ถึง 75 มิลลิเมตร ความสูง 15 มิลลิเมตร ถึง 25 มิลลิเมตร พร้อมฝาปิด ที่ทราบน้ำหนักแน่นอนแล้ว

8.4.2 วิธีทดสอบ

ชั่งตัวอย่างประมาณ 1 กรัม ให้ทราบน้ำหนักที่แน่นอนถึง 0.000 1 กรัม (m_0) ใส่ลงในจานอะลูมิเนียม เติมน้ำกลั่น 10 ลูกบาศก์เซนติเมตร ตั้งทิ้งไว้ให้ตัวอย่างดูดน้ำจนชุ่ม ปิดด้วยอะลูมิเนียมเปลวให้ความร้อน บนเครื่องอังไอน้ำ เพื่อให้ตัวอย่างละลายเป็นเนื้อเดียวกัน แล้วให้ความร้อนต่อจนน้ำระเหยหมด อบที่ อุณหภูมิ 100 องศาเซลเซียส ถึง 105 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 6 ชั่วโมง ปล่อยให้เย็นในเดซิเคเตอร์ แล้วชั่ง อบต่อที่อุณหภูมิ 100 องศาเซลเซียส ถึง 105 องศาเซลเซียส อีกครั้งละ 30 นาที จนกระทั่งน้ำหนัก ที่ชั่งได้ 2 ครั้งต่างกันไม่เกิน 1 มิลลิกรัม (m_1)

หมายเหตุ ในการทดสอบนี้ ตัวอย่างที่เป็นแผ่นไม่ต้องทำให้เป็นผง

8.4.3 วิธีคำนวณ

$$\text{น้ำหนักที่สูญเสียเนื่องจากการอบ ร้อยละ} = \frac{(m_0 - m_1)}{m_0} \times 100$$

เมื่อ m_0 คือ น้ำหนักตัวอย่างที่นำมาวิเคราะห์ เป็นกรัม

m_1 คือ น้ำหนักตัวอย่างที่เหลือจากการอบ เป็นกรัม

8.5 การทดสอบเถ้า

8.5.1 เครื่องมือ

8.5.1.1 เต้าเผาไฟฟ้าที่ควบคุมอุณหภูมิได้ที่ 525 องศาเซลเซียส $\pm$ 25 องศาเซลเซียส

8.5.1.2 ถ้วยแพลทินัมหรือถ้วยกระเบื้อง ที่ทราบน้ำหนักแน่นอนแล้ว

8.5.2 วิธีทดสอบ

ชั่งตัวอย่างประมาณ 1 กรัม ให้ทราบน้ำหนักแน่นอนถึง 0.000 1 กรัม (m_0) ใส่ในถ้วยแพลทินัม เเผาบน แผ่นให้ความร้อนจนหมดควัน แล้วเผาต่อในเต้าเผาไฟฟ้าที่อุณหภูมิ 525 องศาเซลเซียส จนกระทั่ง ปราศจากคาร์บอน ทำให้เย็นในเดซิเคเตอร์ แล้วชั่ง ถ้าในการเผา คาร์บอนยังไม่หมด ให้เติมน้ำกลั่น เล็กน้อย แล้วเผาต่อที่อุณหภูมิ 525 องศาเซลเซียส จนหมดคาร์บอน ทำให้เย็นในเดซิเคเตอร์แล้ว ชั่ง (m_1)

8.5.3 วิธีคำนวณ

$$\text{เถ้า ร้อยละ} = \frac{m_1}{m_0} \times 100$$

เมื่อ m_0 คือ น้ำหนักตัวอย่างที่นำมาวิเคราะห์ เป็นกรัม

m_1 คือ น้ำหนักตัวอย่างที่เหลือจากการเผา เป็นกรัม

8.6 การทดสอบน้ำหนักสุทธิ

ชั่งตัวอย่างพร้อมภาชนะบรรจุ แล้วเทเจลาตินออก ชั่งภาชนะเปล่า แล้วหาผลต่างของน้ำหนักที่ชั่งได้เป็น น้ำหนักสุทธิ

ภาคผนวก ก.

การชักตัวอย่างและเกณฑ์ตัดสิน

(ข้อ 7.1)

- ก.1 รุ่น ในที่นี้ หมายถึง เจลาตินประเภทเดียวกัน บรรจุในภาชนะบรรจุขนาดเดียวกัน ที่ทำหรือส่งมอบหรือซื้อขาย ในระยะเวลาเดียวกัน
- ก.2 การชักตัวอย่างและการยอมรับ ให้เป็นไปตามแผนการชักตัวอย่างที่กำหนดต่อไปนี้ หรืออาจใช้แผนการชักตัวอย่างอื่นที่เทียบเท่ากันทางวิชาการกับแผนที่กำหนดไว้
  - ก.2.1 การชักตัวอย่างและการยอมรับสำหรับการทดสอบการบรรจุ และเครื่องหมายและฉลาก
    - ก.2.1.1 ให้ชักตัวอย่างโดยวิธีสุ่มจากรุ่นเดียวกัน ตามจำนวนที่กำหนดในตารางที่ ก.1 นำไปตรวจสอบภาชนะบรรจุ และเครื่องหมายและฉลากก่อน แล้วจึงเปิดภาชนะบรรจุออก ตรวจสอบน้ำหนักสุทธิ
    - ก.2.1.2 ตัวอย่างทุกตัวอย่างต้องเป็นไปตามข้อ 5.2 และจำนวนตัวอย่างที่ไม่เป็นไปตามข้อ 5.1 และข้อ 6. ต้องไม่เกินเลขจำนวนที่ยอมรับที่กำหนดในตารางที่ ก.1 จึงจะถือว่าเจลาตินรุ่นนั้นเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

ตารางที่ ก.1 แผนการชักตัวอย่างสำหรับการทดสอบการบรรจุ และเครื่องหมายและฉลาก

(ข้อ ก.2.1)

ขนาดรุ่น หน่วยภาชนะบรรจุ	ขนาดตัวอย่าง หน่วยภาชนะบรรจุ	เลขจำนวนที่ยอมรับ
ไม่เกิน 500	8	1
501 ถึง 1 200	13	2
1 201 ถึง 3 200	20	3
เกิน 3 200	32	5

- ก.2.2 การชักตัวอย่างและการยอมรับสำหรับการทดสอบคุณลักษณะที่ต้องการ
  - ก.2.2.1 ให้ใช้ตัวอย่างจากข้อ ก.2.1 โดยแบ่งตัวอย่างมาภาชนะบรรจุละเท่า ๆ กัน ผสมรวมกันให้ได้ตัวอย่างรวมไม่น้อยกว่า 700 กรัม ในกรณีที่ภาชนะบรรจุมีขนาดไม่เกิน 500 กรัมให้นำตัวอย่างเจลาตินในแต่ละภาชนะบรรจุมาผสมรวมกันให้ได้น้ำหนักรวมไม่น้อยกว่า 700 กรัม
  - ก.2.2.2 ตัวอย่างต้องเป็นไปตามข้อ 4. ทุกรายการ จึงจะถือว่าเจลาตินรุ่นนั้นเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด
- ก.3 เกณฑ์ตัดสิน

ตัวอย่างเจลาตินต้องเป็นไปตามข้อ ก.2.1.2 และข้อ ก.2.2.2 ทุกข้อ จึงจะถือว่าเจลาตินรุ่นนั้นเป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมนี้